

Razmejitev med gozdnogospodarskim načrtovanjem ob izdelavi načrtov gospodarskih enot in gozdnogojitvenim načrtovanjem

Franc GAŠPERŠIČ*

Izvleček

Gašperšič, F.: Razmejitev med gozdnogospodarskim načrtovanjem ob izdelavi načrtov gospodarskih enot in gozdnogojitvenim načrtovanjem. *Gozdarski vestnik*, št. 9-10/1991. V slovenščini.

Članek obravnava potrebno vsebinsko razmejitev med gozdnogospodarskim in (podrobnim) gozdnogojitvenim načrtovanjem. Poudarjena je nujnost upoštevanja širše (območne) problematike pri opredeljevanju gozdnogojitvenih smernic in pri kvantificiranju etatov in gojitvenih del na nivoju odseka ob izdelavi gozdnogospodarskega načrta gospodarske enote. Na drugi strani (podrobno) gozdnogojitveno načrtovanje daje usmeritve za posamezne dele sestojev – v okviru izdvojenih negovalnih enot s specifično opredeljenimi etapnimi cilji.

Ključne besede: gozdnogospodarsko načrtovanje, gozdnogojitveno načrtovanje, gospodarska enota, odsek.

Synopsis

Gašperšič, F.: Delimitation between the Forest Managing Planning based on the Plans of Forest Managing Units and Silvicultural Planning. *Gozdarski vestnik*, No. 9-10/1991. In Slovene.

The article deals with the necessary delimitation as to the contents between forest managing and (detailed) silvicultural planning. The necessity of taking into consideration broader (regional) issues in the defining of silvicultural guidelines and the quantifying of annual cuts and silvicultural activities on the sector level based on forest managing plan of a forest enterprise unit is being stressed. On the other hand, (detailed) silvicultural planning provides the guidelines for individual forest stand parts – within the scope of separated silvicultural units with specifically defined step aims.

Key words: forest managing planning, silvicultural planning, managing unit, sector.

1. IZHODIŠČE

V zadnjem času so se pojavile številne diskusije in dileme, povezane z razmejitvami med posameznimi ravnmi gozdnogospodarskega načrtovanja. Zanimanje za to tematiko je spodbujeno tudi z razpravami okrog novega zakona o gozdovih in funkcije gozdnogospodarskih ter gozdnogojitvenih načrtov v prihodnji ureditvi gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji. Zlasti je potrebno natančno pojasniti razmejitev med načrti gospodarskih enot in gozdnogojitvenimi načrti.

2. V NAČRTIH GOSPODARSKIH ENOT JE NUJNO KOMBINIRATI DEDUKTIVNO (OKVIRNO) IN INDUKTIVNO (PODROBNO) OBLIKO NAČRTOVANJA

Gozdnogospodarsko načrtovanje v območju in v enoti sloni v glavnem na deduktivni (okvirni) tehniki načrtovanja. Deduktivna pot se začne v območnem načrtu za oblikovanjem temeljnih strategij za usmerjanje razvoja gozdov v okviru grupacij gozdov po posameznih gozdnogojitvenih sistemih, nadaljuje se z okvirnim načrtovanjem razvoja gozdov v območnih gospodarskih razredih in se konča v gospodarskih razredih enot. Površina gospodarskih razredov enot lahko presega tudi 1.000 ha. S tem želimo posebej izpostaviti, da gre dejansko za okvirno obliko načrtovanja.

Deduktivna pot načrtovanja se mora v načrtu za gospodarsko enoto nujno srečati in potrditi z induktivno (»podrobno«) obliko

* Prof. dr. F. G., dipl. inž. gozd., Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo, 61000 Ljubljana, Večna pot 83, Slovenija.

načrtovanja, ki temelji na konkretnih gozdnogojitvenih razmerah v detajlu. Z načrtovalno mislijo mora torej načrtovalec nujno stopiti na »trdna tla« in se tu potrditi. To srečanje ima svoj pomen tako s spoznavstvenega, kakor tudi s kontrolnega vidika. Razni problemi, zlasti pa pravilnost njihovih rešitev z načrtovanjem, se popolnoma pokažejo šele v konkretnih pogojih detajla. Znan pregovor pravi, da vrag (problem) tiči vedno v konkretnem. Nedvomno je prav tu vrsta pripomb na kvaliteto načrtov gospodarskih enot. Učinkovitega načrta za gospodarsko enoto si ni mogoče zamisliti brez kombiniranja obeh načrtovalnih tehnik, ki šele v komplementarni povezanosti in soodvisnosti predstavlja zaključeno celoto.

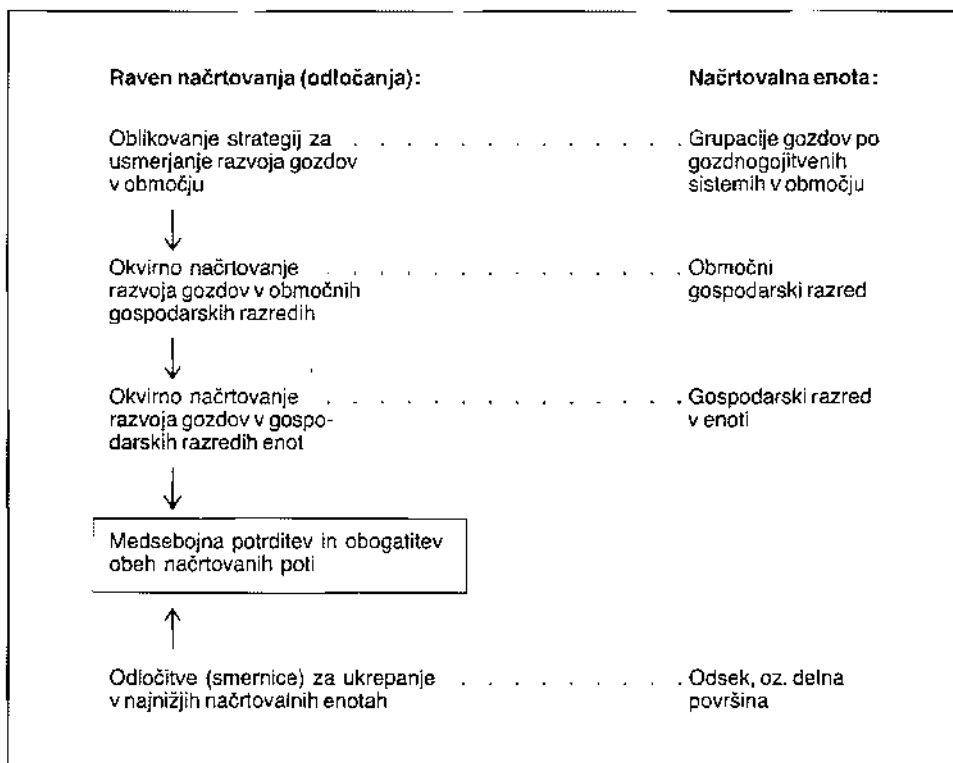
Ena oblika načrtovanja se z drugo potrjuje in bogati. S konvergenco (srečanjem) teh dveh miselnih postopkov (načrtovalnih tehnik) nastane nova kvaliteta in definitivna zamisel. V tem je ena temeljnih kvalitet, na kateri sloni načrt za gospodarsko enoto. Seveda pa tehnike podrobnega načrtovanja

v načrtih gospodarskih enot še zdaleč ne izčrpamo. Prav v tem tiči problem pravilne razmejitev med gozdnogospodarskimi načrti enot in gozdnogojitvenimi načrti.

3. DO KOD SEŽE PODROBNO NAČRTOVANJE V NAČRTIH GOSPODARSKIH ENOT?

Objekt podrobnega načrtovanja v načrtih gospodarskih enot so najnižje načrtovalne enote, tj. odseki in delne površine.

Naloga podrobnega načrtovanja v načrtih gospodarskih enot je v obliki kratkih smernic (napotkov) le usmeriti gozdnogojitveno načrtovanje (oziroma izvedbo) ter kvantificirati in locirati etat ter gozdnogojitvena dela. Brez odločitve (smernice) o potrebnih gozdnogojitvenih ukrepih ni mogoče kvantificirati etata in gojitvenih del. Načrtovanje etata ni namreč nič drugega kot kvantificiranje količine poseka za neki gozdnogojitveni ukrep. Tega ne more opraviti izvajalec z

izdelavo gozdnogojitvenega načrta, in to preprosto zato, ker ne more doseči take stopnje sinteze in pregleda nad celoto, torej ne more imeti vedno sproti (ob vsakokratni izdelavi posameznih gozdnogojitvenih načrtov, ki jih izdeluje po potrebi in sproti) pregled nad celoto in aplikacijo območne gozdnogospodarske politike na konkretne razmere v detajlu. Do tega se **lahko in mora dokopati** tisti, ki obnavlja načrt za gospodarsko enoto. Načrt za gospodarsko enoto je v potrditvenem postopku izpostavljen strokovni presoji, kako je v njem uresničena (konkretizirana) območna politika za usmerjanje razvoja gozdov. Najbrž ni treba posebej naštevati vrste zlasti operativnih razlogov, ki zahtevajo, da je desetletni načrt etata in gozdnogojitvenih del tudi prostorsko lociran po oddelkih in odsekih.

Več razlogov terja zanesljivejše gozdnogospodarske načrte tudi v detajlu (odseku). **Te dosežimo pa ne želimo doseči z drobljenjem sestojev** (z zahajanjem v detajl), ker je to naloga gozdnogojitvenega načrtovanja, ampak z naslednjim:

- z dobrim območnim konceptom (območni načrt) za usmerjanje razvoja gozdov in njegovo aplikacijo v konkretni gospodarski enoti;

- z zanesljivostjo pri diagnosticiranju gozdnogojitvenih stanj sestojev;

- z usposobljenostjo v odločanju za potrebne in racionalne gozdnogojitvene ukrepe ter

- z usposobljenostjo pri ocenjevanju višine etatov in potrebnega obsega gozdnogojitvenih del.

Da bi to dosegli, ni niti potrebno niti smotno zahajati preveč v detajl. V primerih, ko gre za zelo razgibane raznodobne zgradbe sestojev, ki so zlasti pogoste v gozdovih zasebnega sektorja, je prostorsko prikazovanje posameznih razvojnih faz nesmiselno, zato obravnavamo take površine kot celoto. **Slaba zanesljivost naših načrtov gospodarskih enot v detajlu (pa ne le tu) je preprosto posledica neizgrajenih ali pa slabih območnih konceptov za usmerjanje razvoja gozdov ter neusposobljenosti inženirjev (pogosto pripravniki) v gozdnogojitvenem diagnosticiranju, odločanju o gozdnogojitvenih ukrepih in ocenjevanju višine etatov ter ob-**

sega gozdnogojitvenih del. Za ta dela sta potrebna dobra usposobljenost in izkušnje, kar pa v naši praksi pogosto skrajno podcenjujemo, potem se pa čudimo slabi kvaliteti načrtov. Posebej je treba poudariti, da je možno veliko narediti z **dobro pripravo obnove načrta in z usposabljanjem v pripravljalni fazi pred začetkom terenskih del.** Od neorientiranega in slabo pripravljenega inženirja (ali celo začetnika) ne moremo zahtevati kvalitetno izdelanega načrta.

Tam kjer grejo kakorkoli pri gozdnogospodarskem načrtovanju v podrobnosti, ki je domena gozdnogojitvenega načrtovanja, ravnaajo napačno, saj so pripomočki, ki jih uporablja tehnika gozdnogospodarskega načrtovanja neprimerni za fino in prilagodljivo reševanje gozdnogojitvenih problemov v detajlu. Za to so nujni posebni pripomočki in posebna tehnika, kakršno uporablja gozdnogojitveno načrtovanje.

Pomembna funkcija gozdnogospodarskega načrta enot je tudi v tem, da služi kot podlaga za inšpekcijsko kontrolo. Sistematično ponavljajoča se groba odstopanja izvedbe (gospodarjenja) od smernic in/ali višine etatov ter obsega gozdnogojitvenih del v načrtih so inšpektorju lahko zanesljiv dokaz (kolikor ima opravka z dobrim gozdnogospodarskim načrtom), da je z izvedbo pri gospodarjenju z gozdovi nekaj narobe. Naša gozdarska inšpekcija tu pogosto naleti na začaran krog. Večja odstopanja izvedbe od načrtovanega tako v vsebinskem kot v količinskem pogledu operativa pogosto zvrča na slabe gozdnogospodarske načrte, hkrati pa ima gozdno gospodarstvo vse v rokah (npr. kadrovske politiko) za izdelavo kvalitetnih gozdnogospodarskih načrtov.

Gospodarjenja v zasebnih gozdovih ni mogoče učinkovito usmerjati in kontrolirati brez določene zanesljivosti gozdnogospodarskih načrtov v najnižjih načrtovalnih enotah (oddelkih, odsekih).

4. VSEBINA IN TEHNIKA GOZDNOGOJITVENEGA NAČRTOVANJA

Domena gozdnogojitvenega načrtovanja je konkretna gojitvenotehnična priprava iz-

peljave gojitvenih ukrepov v praksi. V ta namen uporabimo:

– podrobnejše prostorske razčlenitve gozda na **načrtovalne enote** z enotnim in konkretnim razmeram prilagojenim gozdno-gojitvenim ciljem;

– nadaljne razčlenitve načrtovalne enote na **negovalne enote**, za katere so predvideni enotni etapni cilji in zelo konkretno opredeljeni gozdno-gojitveni ukrepi.

S podrobnim in razvejenim opredeljevanjem gozdno-gojitvenih ciljev in ukrepov v detajlu se gozdnogospodarsko načrtovanje ne ukvarja, niti se ne more ukvarjati, ampak je to izključno domena gozdno-gojitvenega načrtovanja. V načrtih gospodarskih enot imamo gozdno-gojitvene cilje predvidene le okvirno v gospodarskih razredih. Gozdnogospodarsko načrtovanje ne more do kraja obvladati niti rastiščne raznolikosti gozdov. Celo tako globalne kategorije, kot jih predstavljajo posamezni gozdno-gojitveni sistemi, ni možno popolnoma izčrpati v načrtih gozdnogospodarskih enot. Neki gozdno-gojitven sistem (npr. prebiralen ali pa panjevski) mora v gospodarski enoti predstavljati vsaj minimalno površino gospodarskega razreda, da bi ga posebej obravnavali. Za

prebiralne zgradbe pa vemo, da se pogosto pojavljajo fragmentarno znotraj gozdov, ki so drugačne zgradbe. Take posebnosti lahko obvladamo samo z gozdno-gojitvenim načrtovanjem – z oblikovanjem posebnih načrtovalnih enot.

Težišče gozdno-gojitvenega načrtovanja je v mladostni fazi, v sestojih v obnavljanju, v starejših debeljakih ter v malodonosnih gozdovih za premeno. V vseh teh kategorijah so potrebne zelo razvejene (diferencirane) odločitve o gozdno-gojitvenih ciljih in ukrepih v detajlu. Tu gre za posebno obravnavo posameznih delov sestojev, v okviru posebej ločenih negovalnih enot s specifično opredeljenimi etapnimi cilji in ukrepi. Tehniko nege mladostne faze (mladje + gošče + letvenjaki), prostorsko zasnovo, in dinamiko obnavljanja sestojev ter tehniko premen malodonosnih sestojev in grmišč je možno racionalno usmeriti le z gozdno-gojitvenim načrtovanjem, ki skrbno upošteva raznolikost prej omenjenih sestojev v detajlu. Kolikor poznam naše gozdno-gojitveno načrtovanje v praksi, lahko trdim, da se prav tem posebnostim v detajlu, kjer bi se s svojo načrtovalno tehniko moralo posebej izkazati, še zdaleč ne posveča v potrebni meri.

Foto: Špela Habič

